

Denken over goed, fout en alles daartussenin

🕒 **Duur** 60 minuten (met ruimte voor uitloop en verdieping)

🎯 **Lesdoel** De leerlingen denken na over ethische thema's als eerlijkheid, verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid. Ze leren dat meningen hierover kunnen verschillen en oefenen met het onderbouwen van hun ideeën. Ze ontwikkelen zo een sterkere morele identiteit en communicatievaardigheid.

Verbindende leergebieden

- Taalontwikkeling (luisteren, spreken, beargumenteren)
- Sociaal-emotionele ontwikkeling (zelfreflectie, verantwoordelijkheidsbesef)
- Burgerschap (ethiek, dialoog, omgaan met meningsverschillen)
- Kunstzinnige oriëntatie (waarden verbeelden, keuzes uitdrukken)

Kerdoelen

Burgerschap

- 1 Schoolcultuur – Leerlingen leren omgaan met verschillen in waarden en meningen.
- 2 Diversiteit – Leerlingen leren omgaan met verschillende meningen en perspectieven.
- 5 Democratische betrokkenheid – Leerlingen oefenen met actief burgerschap, verantwoordelijkheid en respect.

Nederlands

- 3A Doelgericht spreken en schrijven – Leerlingen verwoorden hun standpunt en reageren op anderen.
- 4A Doelgericht gesprekken voeren – Leerlingen leren zichzelf en anderen onder woorden te brengen.

Kunst en cultuur

- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen geven hun gedachten over goed en fout vorm.
- 6 Kunst en cultuur beleven – Leerlingen uiten en bespreken morele ideeën.

Mens en maatschappij

- 5 Historische ontwikkelingen – Leerlingen leren over het verleden en de betekenis ervan voor nu en de toekomst.
- 10 Diversiteit – Leerlingen leren dat mensen verschillende waarden, normen en overtuigingen kunnen hebben.
- 12 Sociale omgeving – Leerlingen leren kritisch kijken naar maatschappelijke veranderingen en erfgoed.

Benodigheden

- Kaartjes met dilemma's of stellingen
- Grote vellen papier voor waardenboom of keuzeschema
- Tekenmateriaal: stiften, potloden, papier
- Eventueel: prikkelend verhaal of videofragment met moreel vraagstuk
- Praatsteen of voorwerp voor kringmomenten

Introductie voor de leerkracht

Leerlingen in groep 6 zijn steeds beter in staat om na te denken over complexe begrippen als 'goed', 'fout', 'eerlijk' en 'verantwoordelijk'. Ze kunnen zich verplaatsen in anderen en zijn nieuwsgierig naar argumenten en achterliggende gedachten. Deze les moedigt leerlingen aan om kritisch te denken, te twijfelen, vragen te stellen en keuzes te onderzoeken. Wat is eerlijk? Moet je altijd iets zeggen als je ziet dat iets fout gaat? En waarom is het soms zo lastig om 'het goede' te doen?

Als leerkracht begeleid je het proces door open vragen te stellen, ruimte te geven aan meerdere meningen en actief te luisteren. Laat leerlingen ervaren dat denken over moeilijke vragen waardevol is – juist omdat er geen eenduidig antwoord is.

Omschrijving van de opdracht

De leerlingen buigen zich over ethische vragen. Ze onderzoeken verschillende meningen, verbeelden hun waarden en oefenen met het verwoorden van hun gedachten en het luisteren naar die van een ander.

Begeleiding

Gebruik vragen als:

- Is dit eerlijk voor iedereen?
- Wat zou jij doen – en waarom?
- Wat voelt goed, maar is misschien toch moeilijk?

Beloon niet het juiste antwoord, maar het nadenken zelf.

Kennisoverdracht

Bespreek:

- dat 'goed en fout' vaak samen bestaan;
- dat keuzes maken niet altijd makkelijk is;
- dat mensen andere waarden kunnen hebben en dat dit oké is.

Gebruik een kort verhaal, een fabel of een dilemma als denkanleiding.

Differentiatie

- Bied pictogrammen of keuzekaarten voor leerlingen met taaluitdagingen.
- Laat snelle denkers zelf een morele situatie bedenken.
- Geef de optie tussen tekenen, spreken of toneel bij verwerking.

De vijf fasen van de leercirkel**Verwonderen**

Doel: leerlingen verwonderen zich over morele vragen die niet zwart-wit zijn.

Activiteit: lees in de kring een kort moreel dilemma voor, bijvoorbeeld: gevonden geld houden of terugbrengen? Laat leerlingen direct reageren:

- Wat zou jij doen?
- Wat zou iemand anders kunnen doen?

Oriënteren

Doel: leerlingen leren waarden herkennen in situaties.

Activiteit: laat leerlingen de waardenboom vullen met waarden die zij belangrijk vinden, zoals eerlijkheid, zorg en vrijheid. Laat hen een waarde kiezen en uitleggen waarom die bij hen past.

Onderzoeken

Doel: leerlingen onderzoeken ethische keuzes en verschillende standpunten.

Activiteit: werk met de morele keuzekaarten. Laat leerlingen kiezen wat ze zouden doen en laat hen in tweetallen bespreken waarom. Verzamel verschillende meningen en bespreek ze in de kring.

Uitvoeren

Doel: leerlingen verbeelden en onderbouwen hun morele keuzes.

Activiteit: leerlingen kiezen een morele vraag en maken er een keuzetekening van. Ze tekenen twee keuzes en lichten toe welke keuze ze zouden maken en waarom.

Reflecteren

Doel: leerlingen denken na over hun eigen waarden en die van anderen.

Activiteit: sluit af in de kring met een reflectieve gespreksronde. Vragen:

- Wat heb je geleerd over goed en fout?
- Is jouw mening veranderd?
- Welk idee van een ander vond je interessant?

Laat leerlingen de volgende zinnen afmaken:

- Ik dacht eerst ... maar nu denk ik ...
- Ik vind het belangrijk om ...
- Ik wil de volgende keer beter nadenken over ...

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Wie durven kritisch te denken en hun mening te delen?
- Wie kan luisteren zonder meteen te oordelen?
- Wie toont groei in moreel inzicht?

Reflecteer:

- Welke thema's spraken de leerlingen aan?
- Welke leerlingen verrasten me in hun denken?
- Hoe kan ik deze denkkraft gebruiken in andere vakken (zoals geschiedenis, burgerschap of taal)?

Mogelijke vervolglessen

- Moet je altijd de waarheid zeggen?
- Wat is vrijheid – en voor wie?
- Wie is verantwoordelijk als iets fout gaat?
- Mag je regels overtreden om iets goeds te doen?
- Wat maakt een held een held?

Deze lesbrief hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl